

Annotation

Efficiency of application and combination of different methods of control of knowledges of students is considered at the study of naturally-mathematical disciplines in the conditions of the module-rating system of estimation of their knowledges. The proper system of evaluation, which stimulates educational activity of students with the different level of preparation, is offered.

Keywords: *methods of control of knowledges, naturally-mathematical disciplines, teaching.*

УДК 37.026

Бургун І. В.
Херсонський національний технічний університет

РОЗВИТОК НАВЧАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ УМІНЬ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ У НАВЧАННІ ФІЗИКИ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСВІТИ

У статті визначено місце навчально-інформаційних умінь учнів у структурі загально-навчальних умінь, розкрито їх сутність і уточнено структуру, окреслений один із шляхів їх розвитку у навчанні фізики в основній школі.

Ключові слова: компетентнісний підхід, навчально-комунікативні вміння, навчально-інформаційні вміння.

В епоху інформаційного вибуху вміння працювати з інформацією є основним умінням сучасної людини. Динамічність життя змушує людину отримувати все нову і нову інформацію, накопичувати, обробляти її, робити нові відкриття і рухатись уперед. Ефективне здійснення будь-якої діяльності неможливе без інформації, на якій вона фактично базується. У зв'язку з цим, одним із основних завдань освітнього процесу на будь-якому рівня є завдання з розвитку навчально-інформаційних умінь тих, хто навчається.

Вважається, що формуванням і подальшим розвитком навчально-інформаційних умінь мають займатися вчителі літератури і історії. При цьому допускалася можливість стихійного перенесення цих умінь у процес навчання інших предметів, зокрема фізики. Однак, багато чисельні дослідження, довели, що стихійний розвиток навчально-інформаційних умінь відбувається дуже повільно і непродуктивно. На основі цього був зроблений висновок про необхідність цілеспрямованого, спеціально організованого навчання цьому умінню при вивченні усіх навчальних предметів, зокрема фізики.

Аналіз наукових праць Ю. К. Бабанського, С. Г. Воровщикова, Г. Г. Герцова, Н. П. Гузика, Т. Е. Демідової, Е. М. Кабанової-Меллер, В. М. Коротова, В. А. Кулько, Н. А. Лошкарєвої, В. Ф. Паламарчук, Н. Ф. Тализіної, Д. В. Тат'янченко, Н. Ф. Тализіної, О. Я. Савченко, А. В. Усової, Т. І. Шамової та ін., дозволив виявити, що в межах традиційного підходу до навчання науковці виділяють навчально-інформаційні вміння як один із структурних компонентів загально-навчальних умінь.

Проте вивчення педагогічної і методичної літератури [1-4] дозволило з'ясувати, що на сьогоднішній день не існує однозначного визначення навчально-інформаційних умінь. Окрім цього, у зв'язку з упровадженням компетентнісного підходу у навчання виникла низка завдань з переосмислення місця навчально-інформаційних умінь у

структурі загально-навчальних умінь, розкриття їх сутності і уточнення структури, окреслення шляхів їх розвитку в учнів у навчанні фізики в основній школі. Ці завдання розв'язуються у даній статті.

Вивчення особливостей компетентнісного підходу до навчання, дозволило зробити висновок, що виділяти навчально-інформаційні вміння як окремих компонент загальнонавчальних умінь не доцільно. Ми розглядаємо навчально-інформаційні вміння як структурний компонент навчально-комунікативних умінь.

Пояснюємо цю точку зору уявленнями на комунікацію в межах інтеракційного підходу, який є альтернативою технократичного підходу до вивчення комунікації. В основі останнього лежить теорія інформаційного суспільства, що розглядає сучасні технічні засоби інформації в якості найважливішого засобу соціального розвитку суспільства. Проте, таке захоплення і оптимістична віра у цивілізаційну міць інформаційних технологій викликає занепокоєння, оскільки техніко-економічний компонент суспільства деколи пригнічує культурно-етичну сторону суспільства. У зв'язку з цим, на сучасному етапі розвитку суспільства висувається завдання переходу від техногенної, зокрема інформаційної цивілізації, до антропогенної, в якій основною цінністю має стати людина, а не техніка. Технічний аспект нової цивілізації є лише засобом досягнення цієї мети [5].

Комунікація є основою компетентнісного навчання, що спирається на спільну діяльність як генетично вихідну форму навчання. Традиційне ж навчання як засвоєння деякої сукупності знань, умінь і навичок не потребує виходу за межі індивідуальної організації навчання (нехай навіть у присутності цілого класу), тому у багатьох наукових дослідженнях навчально-комунікативні вміння не виділяються у структурі загально-навчальних умінь.

Проте, у дослідженнях (Л. С. Виготського, В. В. Давидова, М. І. Лісіної, Д. І. Фельдштейна, Д. Б. Ельконіна та ін.), що стосуються розвитку особистості встановлено, що процес розвитку особистості учня у навчанні відбувається більш ефективно за умови організації спільної навчально-пізнавальної діяльності її суб'єктів. Саме у спільній діяльності відбувається психічний розвиток і формування здібностей людини за рахунок інтеріоризації способів діяльності і спілкування, які здійснюються спільно з іншими людьми. У спільній навчально-пізнавальній діяльності під час взаємодії в учнів формується самооцінка і рефлексія, присвоюються способи дії. Якщо окремих учень ще сам не вміє розв'язати деяку проблему, то клас у цілому справляється з нею. Спосіб розв'язання проблеми спочатку існує як колективно-розподілена діяльність, і тільки потім присвоюється індивідуально кожною дитиною. У процесі спільного розв'язання навчально-пізнавальних задач учні вчаться спілкуватися один з одним і вчителем як рівноправними партнерами. Вони набувають умінь проговорювати, коментувати свої дії, описувати досліди, робити висновки тощо.

Будь-яка спільна діяльність, зокрема навчально-пізнавальна, супроводжується комунікацією. Тому, від здатності учнів здійснювати комунікацію залежить результат їх навчально-пізнавальної діяльності. Здатність учнів ефективно здійснювати навчальну комунікацію у процесі спільної навчально-пізнавальної діяльності забезпечують навчально-комунікативні вміння.

Розвиток навчально-комунікативних умінь особливо актуальний для учнів підліткового віку. Даний період життя людини є синтетивним для їх розвитку.

Перш ніж розкрити сутність і структуру навчально-інформаційних умінь потрібно з'ясувати природу комунікації і визначити їх місце у структурі навчально-комунікативних умінь.

Аналіз наукової літератури [6-8] дозволив з'ясувати, що існує багато визначень

комунікації. Ми у своєму дослідженні схилиємося до соціального підходу у її визначенні. Даний підхід акцентує увагу на різноманітних зв'язках і відношеннях, що виникають у людському суспільстві. У даному випадку мова йде про соціальну комунікацію – комунікативні процеси у суспільстві. Комунікативний процес – це процес передачі інформації від однієї людини до іншої або між групами людей за допомогою різних комунікативних засобів (вербальних, невербальних). Отже, соціальна комунікація – це специфічна форма взаємодії людей з передачі інформації від однієї людини до іншої (або між групами людей), що здійснюється за допомогою мови та інших знакових систем. При такому ототожненні комунікації і соціальної комунікації виникає проблема співвідношення понять комунікація і спілкування. Розв'язання цієї проблеми залежить від того який зміст вкладається у поняття інформації, що є інваріантом більшості визначень комунікації і спілкування. Залежно від трактовки інформації можна отримати і різні уявлення про комунікацію і спілкування.

Ми у своєму дослідженні розглядаємо інформацію як відомості, що передаються від однієї людини до іншої (або між групами людей) усним, письмовим або іншим способом. При такій трактовці інформації визнається більш широкий характер поняття спілкування ніж комунікації, оскільки воно передбачає поряд з інформаційною стороною взаємодії людей його інтерактивну (полягає в організації взаємодії між індивідами, які спілкуються, тобто в обміні не тільки знаннями, ідеями, але і діями) і перцептивну (представляє собою процес сприйняття і пізнання партнерами зі спілкування один одного і встановлення на цій основі взаєморозуміння) сторони. Отже, у широкому розумінні комунікація передбачає не лише обмін інформацією між її учасниками але й взаємодію. Взаємодія завбачає, що не лише комунікатор є активним учасником комунікативного процесу, але й реципієнт є його суб'єктом, на якого потрібно орієнтуватися (аналізувати його мотиви, цілі, установки тощо). Отже, комунікація розглядається як інтерсуб'єктний процес ($S \leftrightarrow S$), при якому відбувається активний обмін інформацією між партнерами. Тобто, посилаючи інформацію, потрібно розраховувати, що у відповідь на неї, від партнера за комунікацією надійде інша інформація. Активний обмін передбачає розуміння, осмислення інформації, результатом якого є вироблення загального смислу, спільне осягнення об'єкта. У зв'язку з цим у будь-якому комунікативному процесі існують у єдності діяльність, спілкування і пізнання. Показовим у цьому плані є те, що практично усі психологи (В. В. Давидов, Д. Б. Ельконін, М. І. Лісіна, Д. І. Фельдштейн та ін.), які вивчають процес розвитку дитини, виділяють навчально-пізнавальну діяльність і комунікативну як дві сторони існування єдиного, неподільного процесу.

Виділення трьох сторін спілкування у єдності (комунікаційної, інтерактивної, перцептивної) важлива умова оптимізації спільної діяльності людей і їх відносин, а отже і оптимізації процесу навчання.

Виходячи з вище сказаного, ми приймаємо таке визначення навчально-комунікативних умінь.

Навчально-комунікативні вміння – це загально-навчальні вміння, що забезпечують здатність учнів здійснювати комунікацію (комунікативний процес) у навчально-пізнавальній діяльності.

У комунікативному процесі, що відбувається у навчально-пізнавальній діяльності, суб'єкти навчання обмінюються знаннями, уявленнями, ідеями; здійснюють управління навчально-пізнавальної діяльності (визначають цілі спільної діяльності, приймають групове рішення щодо способу розв'язання проблеми, планують спільну навчально-пізнавальну діяльність, реалізують намічений план, здійснюють контроль і корекцію); сприймають один одного і встановлюють на цій основі взаєморозуміння (оцінюють діяльність іншого, намагаються зрозуміти його вчинки, враховують думку інших про себе

і власну діяльність, на основі чого будують стратегію власної поведінки). Отже, комунікація у процесі навчання передбачає обмін інформацією між її суб'єктами, досягнення деякої спільності – встановлення контактів, кооперацію (організацію і здійснення спільної діяльності), результатом чого є спільне розв'язання проблеми.

У зв'язку з цим, у структурі навчально-комунікативних умінь учнів ми виділили три компоненти: навчально-інформаційні вміння, навчально-інтерактивні вміння, навчально-перцептивні вміння.

Зупинимося конкретно на предметі нашого дослідження – навчально-інформаційних вміннях.

Навчально-інформаційні вміння – це вміння учнів, що забезпечують їх здатність здійснювати обмін інформацією у процесі навчально-пізнавальної діяльності. Обмін інформацією, її рух передбачає пошук, обробку, передачу, сприйняття і осмислення інформації.

Отже, інформаційні вміння – це складні вміння. Компоненти інформаційних умінь виділені нами на основі уявлень про види комунікації та процес обміну інформацією.

У науковій літературі [5; 9] в залежності від засобів комунікації виділяють вербальну і невербальну комунікацію. Під вербальною комунікацією у цілому розуміють спілкування людей між собою за допомогою мови. Тобто при вербальній комунікації засобом передачі інформації є мова. Засобом передачі інформації під час невербальної комунікації є система невербальних символів, знаків, кодів. Комунікація між суб'єктами навчання відбувається переважно на вербальному рівні. Розрізняють такі види вербальної комунікації: усно-мовленнєву, письмо-мовленнєву, електронно-комп'ютерну [5]. Усно-мовленнєва комунікація – комунікація, що відбувається за допомогою усної мови. Письмово-мовленнєва комунікація – комунікація, що відбувається на основі читання і письма. Засобами електронно-комп'ютерної комунікації є друкарська машинка, друкарський верстат, телефон, телеграф, радіоприймач, аудіо- та відеомагнітофон, персональний комп'ютер, цифрова камера, мультімедіапроектор, ксерокс, проекційний апарат та ін. Зазначимо, що для розвитку в учнів основної школи електронно-комп'ютерної комунікації відсутні теоретичні і практичні передумови, оскільки процес цілеспрямовано, системного і систематичного вивчення інформатики починається лише у 9 класі. Тому прийmemo до уваги лише перші два види комунікації (усно-мовленнєву, письмо-мовленнєву).

На основі викладеного вище ми виділили такі компоненти інформаційних умінь: бібліотечно-бібліографічні вміння (вміння працювати з бібліографічним описом книги і самостійно складати його; вміння користуватися каталогами (алфавітним, систематичним), картотеками; вміння користуватися списками літератури в середині книги; вміння здійснювати підбір літератури за темою і складати список літератури); вміння працювати з навчальною книгою (вміння працювати з підручником як довідково-інформаційною системою, вміння працювати з довідковою літературою); читацькі вміння (ефективно читати, працювати з текстами); вміння слухати (зосереджуватись; підтримувати мову співрозмовника та уточнювати правильність розуміння сприйнятої інформації (задавати уточнюючі запитання, резюмувати, перефразувати інформацію), коментувати (висловлювати власну точку зору з приводу почутого)); вміння говорити (здійснювати монолог і діалог). Виділені групи умінь забезпечують здатність учнів здійснювати усно-мовленнєву та письмо-мовленнєву комунікацію. Зокрема, бібліотечно-бібліографічні вміння та вміння працювати з книгою як пошуково-інформаційною системою забезпечують здатність учнів шукати і відбирати потрібну інформацію з паперових джерел інформації. Читацькі вміння забезпечують здатність учня обробляти інформацію і готувати її для подальшої передачі. Вміння слухати та чути,

говорити, дискутувати, аргументувати і доводити забезпечують здатність учнів передавати інформацію, розуміти інших і доносити до них свою позицію.

Одним із шляхів розвитку навчально-інформаційних умінь учнів основної школи у навчанні фізики є організація їх навчально-пізнавальної діяльності з розв'язання системи навчальних завдань (табл. 1).

Таблиця 1

**Система навчальних завдань, що сприяє розвитку
навчально-інформаційних умінь учнів основної школи у навчанні фізики**

Навчально-інформаційні уміння	Навчальні завдання
Бібліотечно-бібліографічні вміння	– завдання на роботу з бібліографічним описом (уважно прочитати бібліографічні записи і знайти потрібну інформацію фізичного змісту; скласти бібліографічний опис книги, статті; скласти бібліографічний список літератури для проведення навчального дослідження з певної теми); – завдання на відвідуванням бібліотеки з метою знаходження в ній потрібної інформації фізичного змісту.
Уміння працювати з навчальною книгою	– завдання на роботу зі структурою підручника фізики та його довідковим апаратом; – завдання на роботу з довідковою літературою (знайти, уточнити у фізичному словнику невідомі терміни, скласти словник фізичних термінів, знайти у довіднику одиниці вимірювання фізичних величин у СІ, формули для їх визначення, позначення і числові значення основних фізичних сталей, даних, яких не вистачає для розв'язання фізичних задач тощо).
Читацькі вміння	– завдання на розвиток умінь читати за інтегральним алгоритмом читання фізичного тексту (виділити факти з тексту і запам'ятати їх; пояснити як прочитаний текст відповідає внутрішньому уявленню про предмет читання; висловити критику по відношенню до тексту; навести факти із власного досвіду, що доповнюють текст; перефразувати основну ідею тексту); – завдання на розвиток смислової здогадки (антиципації) фізичного тексту (замість крапок вставити пропущені літери (склади), прочитати слово за його половинкою, закінчити речення, абзац, розташувати речення в належному порядку, з'єднати частини судження, вставити пропущені слова, підтвердити свою думку фразою з тексту та ін.); – завдання на розвиток умінь виділяти доміную – основне смислове значення фізичного тексту (наприклад, серед наведених словосполучень знайти зайві; спростити речення, відкинувши надлишкові слова; підкреслити ключові слова в реченнях; спростити речення, відкинувши надлишкові слова і переформулювати їх своїми словами; прочитати уважно параграф і викласти в одному або у двох реченнях головну думку тексту; виділити у кожній частині тексту параграфу речення, що несуть основне смислове навантаження, та підкреслити опорні слова і словосполучення); – завдання на розвиток уваги і пам'яті при читанні текстів; – завдання на розвиток умінь працювати з текстом навчальної книги: скласти запитання до тексту і знайти відповіді на них; зробити записи прочитаного: виписки, плани, тези, конспекти; виділити у тексті основні структурні елементи наукових знань (наукових фактів, понять, законів, теорій) і скласти фізичні тексти; завдання на роботу з назвою тексту та ілюстративним матеріалом (малюнків, графіків, таблиць, діаграм).
Уміння слухати	– завдання на концентрацію уваги при усному сприйнятті фізичного тексту; – завдання на підтримку мови співрозмовника та уточнення правильності розуміння сприйнятої інформації (задати різного роду запитання до почутого тексту; перефразувати почуту інформацію; резюмувати почуту інформацію).
Уміння говорити	– завдання на розвиток монологічних умінь (переказати текст параграфу: за планом, за допомогою перефразування; підготувати розповідь, повідомлення, доповідь, опис, характеристику, дати оцінку, прокоментувати; прочитати параграф і розповісти про те, які факти підтверджують той чи інший

	фізичний тезис; розповісти про фізичний об'єкт, використовуючи план узагальненого характеру; розповісти про фізичний об'єкт, використовуючи ключові слова, словосполучення; висловити своє ставлення до наведених у тексті фізичних фактів; скласти розповідь за малюнком; скласти письмовий переказ тексту параграфу за допомогою 10-12 речень, що передають основний зміст тексту; скласти стислий переказ основного змісту тексту своїми словами; передати зміст тексту, використовуючи заміну слів; переказати викладену у тексті інформацію, доповнивши її відомою раніше; переказати текст, адресуючи його певній групі людей (учням молодших класів, інопланетянам, журналістам тощо) та ін.); – завдання на розвиток діалогічних умінь (завдання на розвиток умінь слухати, задавати запитання та відповідати на них, завдання на розвиток умінь ініціювати і продовжувати бесіду, завдання на розвиток умінь відстоювати (доводити) свою точку зору у спорі (завдання на виділення структури доказу; завдання на розвиток умінь робити індуктивні умовиводи; завдання на розвиток умінь робити дедуктивні умовиводи; завдання на розвиток умінь робити умовиводи на основі аналогій; завдання на аргументацію).

Дану систему завдань складено відповідно до структури навчально-інформаційних умінь. Вона сприяє поетапному їх розвитку. При розробці конкретного змісту виділених типів навчальних завдань вчитель фізики має враховувати психологічні особливості учнів підліткового віку, тематику фізичного матеріалу, що вивчається, і будувати їх зміст на його основі. За цих умов виділена система завдань буде сприяти не лише розвитку навчально-інформаційних умінь, але й розвитку предметних знань учнів з фізики.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище зазначимо, що навчально-інформаційні вміння поряд з навчально-інтерактивними та навчально-перцептивними вміннями розглядаються як структурний компонент навчально-комунікативних умінь. Навчально-інформаційні вміння – складні вміння учнів, що забезпечують їх здатність здійснювати навчальну комунікацію (обмін інформацією у навчально-пізнавальній діяльності). Їх структуру складають: бібліотечно-бібліографічні вміння, вміння працювати з навчальною книгою, читацькі вміння, вміння слухати і говорити. Одним із шляхів їх розвитку у навчанні фізики є організація діяльності учнів з розв'язання системи навчальних завдань.

Використана література:

1. Усова А. В. Формирование обобщенных умений / А. В. Усова // Народное образование. – 1973. – № 4. – С. 35-40.
2. Кашурникова Т. М. Основы информационно-библиографической грамотности для учащихся : методические рекомендации для библиотекарей / Т. М. Кашурникова. – Ульяновск : “Печатный двор”. – 2007. – 164 с.
3. Жаркова Г. А. Формирование основ информационной культуры у учащихся : дис. канд. пед. наук / 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования / Г. А. Жаркова. – Ульяновск : УГПУ им. И. Н. Ульянова, 2001. – 345 с.
4. Шель Н. В. Формирование информационных умений учащихся на уроках физики как средство повышения их компетентности : дис. канд. пед. наук / 13.00.02 – теория и методика обучения и воспитания (физика, уровень общего образования) / Шель Надежда Викторовна. – Санкт-Петербург : Российский государственный педагогический университет им. А. И. Герцена, 2007. – 171 с.
5. Основы теории коммуникации : учебник / под ред. проф. М. А. Василика. – М. : Гардарики, 2003. – 615 с.
6. Леонтьев А. А. Психология общения / А. А. Леонтьев. – Тарту : Тартус. гос. ун-т, 1974. – 219 с.
7. Загальна психологія : підруч. для студентів вищ. навч. закладів / С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, В. О. Соловієнко; за заг. ред. акад. С. Д. Максименка. – К. : Форум, 2000. – 533 с.
8. Кан-Калик В. А. Основы профессионально-педагогического общения / В. А. Кан-Калик. – Грозный : Чеч.-Инг. кн. изд-во, 1979. – 135 с.
9. Андреева Г. П. Социальная психология : учебник. – 2-е изд., доп. и перераб / Г. П. Андреева. – М. : Изд-во МГУ, 1988. – 432 с.

Аннотація

В статье определено место учебно-информационных умений учащихся в структуре обще-учебных умений, раскрыта их сущность и уточнена структура, раскрыт один из путей их развития в обучении физике в основной школе.

Ключевые слова: *компетентностный подход, учебно-коммуникативные умения, учебно-информационные умения.*

Annotation

The article defines the place of training and information skills of students in the structure of society-education skills, revealed their essence and refined structure revealed one of the ways of their development in teaching physics in secondary school.

Keywords: *competence-based approach, teaching and communication skills, training and information skills.*

Ева Вишневська (Польща)

ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ ВИКЛАДАЧІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ПРАЦІ.

У статті наголошується на тому, що заслуговує на увагу проблема професійного розвитку та професійної адаптації вчителів для інтересу, тому що змінюється освітня і соціальна, яка ставить нові виклики і нові вимоги. Важливим завданням є уміння ефективного функціонування у змінних освітніх процесах, готовність до побудови суспільства знань, а також до реформ в процес професійного удосконалення вчителів. Це зумовлює нові завдання, а якість професійної адаптації вчителів зумовлює їх подальший професійний розвиток, соціальне і професійне функціонування. Період адаптації є важливим етапом у професійному розвитку вчителя. У статті представлено послідовності адаптації: 1) поняття професійної адаптації, 2) адаптація професійних вчителів в якості важливої частини його професійний розвиток, 3) фактори, що визначають хід і якість перепідготовки вчителів, 4) роль адаптації у виході вчителів на професійний ринок праці.

Ключові слова: *вчитель, ринок праці, педагогічна освіта, підвищення кваліфікації, професійна адаптація.*

O wynikach pracy szkoły w istotnym stopniu decyduje nauczyciel, stąd też kwestie jego kształcenia i rozwoju zawodowego pozostają w centrum zainteresowań wielu badaczy. Rozwój zawodowy nauczyciela skłania do poszukiwania nowoczesnych rozwiązań sprzyjających stawianiu się dobrym nauczycielem i służących podnoszeniu efektywności pracy dydaktyczno-wychowawczej w zmieniającej się szkole i w społeczeństwie opartym na wiedzy. Zagadnieniom rozwoju profesyjnego nauczyciela i jego adaptacji zawodowej za służy na zainteresowanie, ponieważ zmieniająca się rzeczywistość edukacyjna i społeczna stawia przed szkołą i nauczycielem nowe wyzwania. Ważnym zadaniem staje się umiejętność sprawnego funkcjonowania nauczyciela w zmieniającej się edukacji, jego przygotowanie do budowania społeczeństwa wiedzy, a także aktywne włączanie się w procesy reformatorskie i kształcenie ustawiczne. Staje on więc w obliczu nowych zadań a jakość jego adaptacji zawodowej wywiera wpływ na jego rozwój i funkcjonowanie zawodowe oraz społeczne.

Praca nauczyciela nie powinna być w początkowym okresie realizowana poprzez uczenie się metodą prób i błędów, a w końcowym – elementem rutyny i zniechęcenia zawodowego. Przedstawiciel zawodu nauczycielskiego od pierwszego dnia pracy zostaje bowiem wyposażony w bardzo wysokie uprawnienia. Dlatego też tak ważny w pracy nauczyciela jest okres jego